

Aanvankelijk lezen: de keuze is reuze

Leren lezen begint meestal in groep 3. Veel scholen gebruiken hiervoor een methode voor aanvankelijk lezen. Waar let je op als je op zoek gaat naar een nieuwe methode? Wat vindt jouw school belangrijk en wat past het beste bij jullie leerlingen? In dit artikel lees je alles over vier methodes.

TEKST EN BEELD JUDITH FLUX

IN DEZE GEREEDSCHAP DUK JE UITGEBREID IN:

- Actief Leren Lezen (uitgeverij Kluitman Educatief, 2018)
- Atlantis Start (uitgeverij Delubas, vanaf schooljaar 2026-2027)
- Lijn 3 (uitgeverij Malmberg, nieuwe versie, verkrijgbaar vanaf schooljaar 2025-2026)
- Veilig Leren Lezen Zoem (uitgeverij Zwijsen, sinds schooljaar 2024-2025 beschikbaar)

Welke uitgangspunten hebben de verschillende methodes? Welke vakgebieden naast lezen worden er (geïntegreerd) aangeboden? Welke materialen worden er gebruikt en wat vraagt de methode van jou als leerkracht?

OPZET

Alle vier de methodes bieden technisch lezen, begrijpend lezen, woordenschat en spelling (geïntegreerd) aan. Actief Leren Lezen (ALL) werkt niet met thema's. Atlantis Start, Veilig Leren Lezen Zoem (VLL Zoem) en Lijn 3 werken wel thematisch, binnen betekenisvolle en multi-perspectivische thema's. Denk hierbij bijvoorbeeld aan thema's als 'schatgraven' (Lijn 3), 'natuur in de buurt' (Atlantis Start) of 'uit de kunst' (VLL Zoem). Atlantis Start biedt binnen de methode ook lessen voor burgerschap, expressie, sociaal emotionele ontwikkeling, muziek, wereldoriëntatie en schrijven. Atlantis geeft aan dat alle vakgebieden voor groep 3, behalve rekenen, gym en verkeer, in de methode verwerkt zitten.

SCHRIJFONDERWIJS

- Lijn 3 sluit aan bij de schrijfmethode *Klinkers* en VLL Zoem bij Pennenstreken. Beide zijn in zowel blokschrift als verbonden schrift verkrijgbaar, waarbij binnen *Klinkers* gebruikt wordt gemaakt van een zogenaamde 'ophaal' bij het schrijven in verbonden schrift.
- ALL heeft geen directe koppeling met een schrijfmethode, maar raadt *Aan boord* (uitgeverij de Schrijfvriend) als passende methodiek aan.
- In Atlantis wordt ook het schrijfonderwijs geïntegreerd aangeboden, waarbij gekozen is voor blokschrift.

LEZEN EN SPELLING

- ALL biedt voor 36 weken lessen voor technisch- en begrijpend lezen en vanaf op zijn vroegst lesweek 6 spellinglessen.
- Atlantis Start werkt met 6 blokken van ieder 6 weken. Lijn 3 en VLL Zoem werken met 8 blokken van 4 weken, plus één instapweek voor Lijn 3 en twee instapweken en twee afsluitweken voor VLL Zoem. In Atlantis en VLL Zoem starten de spellinglessen tegelijk met de technisch leeslessen. In Lijn 3 starten de leeslessen met de instapweek, de spelling- en taallessen starten één week later.

MATERIALEN

In de tabel op bladzijde 36 zie je, in grote lijnen, welke materialen bij de verschillende methodes beschikbaar zijn.

DIDACTIEK

Atlantis Start en Lijn 3 maken gebruik van de zogenaamde 'zingend lezen' techniek, het lezen van woorden met verlengde klanken. VLL Zoem hanteert de term 'zoemend lezen'. ALL en Atlantis werken met woordtorentjes die voortkomen uit de vloeiend

lezen-techniek, waarbij ook direct het bijpassende lidwoord gelezen wordt.

Lijn 3 en VLL Zoem zijn grotendeels vergelijkbaar als je kijkt naar het tempo en de volgorde waarin de letters en klanken worden aangeboden. Lijn 3 laat de tweetekenklanken iets eerder en meer gespreid aan bod komen. In alle drie de methodes leren de leerlingen in ongeveer 17 tot 20 lesweken alle letters en klanken. VLL Zoem sluit deze periode vervolgens af met wereldletterdag, waarin ook de c, q, x en y aan bod komen. In Lijn 3 komen deze letters aan het eind van het schooljaar aan bod.

ALL biedt de 22 meest voorkomende letters en klanken in de eerste negen lesweken aan, waarbij in de eerste 5 lessen al 14 letters aan bod komen (in de overige methodes twee tot drie per week). De medeklinkers en korte klanken worden eerst aangeboden, waarna de lange klinkers en ten slotte de tweetekenklanken aangeleerd worden. Het tempo ligt dan wat lager, zodat er meer tijd voor de leerlingen is om de letter te automatiseren.

Welke vakgebieden en materialen worden er aangeboden en wat vraagt dat van jou?

Ondersteuning met klankgebaren is opgenomen in Lijn 3 (gekoppeld aan Staal) en VLL (samengesteld met Kentalis). VLL Zoem heeft veel aandacht voor een alzijdige verkenning van de letter: luisteren, voelen, kijken/schrijven en ordenen.

Waar ALL, Lijn 3 en VLL Zoem ervoor kiezen de letters en klanken (in totaal 38) in de eerste helft van het schooljaar, ook wel de klankzuivere periode, als klanken aan te bieden, kiest Atlantis Start voor een andere aanpak. Zij leren de leerlingen de 26 alfabetletters aan. Per letter leren de

Les 123

Ik help graag!

Actief Leren Lezen van Kluitman Educatief

Lijn 3 van uitgeverij Malmberg

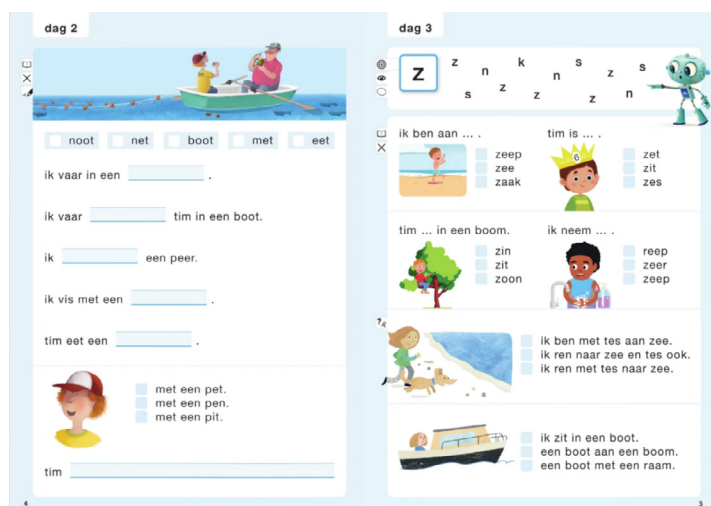
leerlingen expliciet het verschil tussen de leesletter en de klank: de letter heet S zoals in PSV, maar klinkt als 'sss', zoals in sok. De tweetekensklank /oe/ bestaat uit de letters OO (kan klinken als /oo/ en /o/ en EE (kan klinken als /ee/, /e/ en /u/). De leerlingen oefenen tijdens de klankzuivere periode wel met name met het lezen van klankzuivere woorden. In de werkboeken staan niet alleen oefeningen met de letter(s) die leerlingen aangeboden krijgen, maar ook 'nieuwe' letters. Dit is onderdeel van de groeilijn van Atlantis Start.

DIFFERENTIEMOGELIJKHEDEN

Als je kijkt naar de differentiatiemogelijkheden binnen de verschillende

methodes, valt op dat alle leerlingen bij Atlantis Start in dezelfde materialen werken. In het werkboek is bij de opdrachten een opbouwende moeilijkheid te zien, waarbij de leerlingen zelf kiezen waar ze aan toe zijn. Dit kan per opdracht en per letter verschillen. In de werkboeken staan alleen geschreven instructies: er wordt in Atlantis bewust geen gebruik gemaakt van pictogrammen. In het leesboek wordt veel gebruik gemaakt van duo-lezen met twee kleuren teksten, om zo direct betekenisvolle teksten aan te kunnen bieden. Deze manier van lezen is ook terug te vinden in Lijn 3, waar daarnaast aparte werkboeken en leesoefenboeken (het rijtjesboek) beschikbaar zijn voor leerlingen die in

Veilig Leren Lezen Zoem van uitgeverij Zwijsen

Atlantis Start van uitgeverij Delubas

de pluslijn werken. Veilig Leren Lezen Zoem beschikt over 'Veilig en vloeiend', dat naast losse woorden ook veel betekenisvolle leesteksten bevat. Atlantis heeft een leesdoefenboek, wat met name geschreven is voor leerlingen die extra leestijd nodig hebben. In ALL zijn stroomdiagrammen in de handleiding opgenomen voor het bepalen van de leesvaardigheid van leerlingen, deze bepalen bij welke les een leerling instroomt bij de instructie. Tot die les, krijgt de leerling wel korte instructie en leest zelfstandig boeken op zijn eigen niveau. De leerlingen doen wel mee met alle begrijpend lezen lessen.

ALL start later met het spellingonderwijs dan de andere drie methodes. Er wordt uitgegaan van veel hele woorden schrijven en er zijn bijvoorbeeld geen oefeningen met lijnen trekken. Binnen Atlantis Start en VLL Zoem spellen de leerlingen met dezelfde letter of klank die aangeboden wordt. In Lijn 3 leren kinderen een letter lezen en later diezelfde dag schrijven. Een week erna gebruiken ze de letter bij spelling. Het spellingwerkboek bij VLL Zoem bevat als enige zelfcorrigerende oefeningen voor de leerlingen. Alle methodes werken daarnaast met een (dagelijks) dictee, waarbij een stappenplan met denkstappen beschikbaar is.

TOETSING

Atlantis start met een mondelinge en schriftelijke letterkennistoets tijdens het eerste thema. Binnen VLL Zoem zijn deze opgenomen in de instapwerken. Het doel van deze toetsen is om de instructie aan de leerlingen optimaal aan te passen aan de onderwijsbehoefte. De eerder benoemde stroomschema's sluiten hierop aan. ALL kent net als Atlantis Start en Lijn 3 geen toetsing op tijd (meer). Toetsing bestaat met name uit observatiemomenten en een individueel leesmoment aan het eind van een thema. In de werkboeken van Atlantis wordt gewerkt met een 'onzichtbare toets' voor zowel lezen, spelling als wereldoriëntatie door middel van opgenomen werkbladen. Lijn 3 werkt met een vaste kijklijst voor lezen en raadt aan na ieder thema ongeveer vier minuten individueel met leerlingen te lezen. Daarnaast is er na ieder thema een spellingtoets (dictee) om af te nemen. Binnen VLL Zoem worden er na de eerste 4 thema's lettertoetsen en fonementoetsen afgenomen. Daarnaast wordt ieder thema afgesloten met een woordleestoets (individueel) en een spellingtoets (klassikaal). De lettertoets en woordleestoets worden niet alleen op correct, maar ook op vlot lezen (tijd) geanalyseerd. Vanaf schooljaar 2025-2026 zijn er ook observaties voor teksten beschikbaar.

DOORGAANDE LEERLIJN

Actief Leren Lezen biedt vanaf augustus 2025 technisch en begrijpend lezen aan tot en met groep 7 (groep 8 wordt nog ontwikkeld). Atlantis Start heeft Atlantis voor technisch en begrijpend lezen als vervolg beschikbaar voor groep 4 t/m 8. Lijn 3 sluit aan bij Staal (spelling) en Taal Actief 5. De niet-klankzuivere periode van Lijn 3 sluit aan bij de diercategorieën van Taal Actief 5. Veilig Leren Lezen Zoem sluit aan op de hiervoor genoemde leesmethodes, zoals Staal en Taal Actief én op Taaljacht (taal, spelling en grammatica) en Estafette (technisch en begrijpend lezen).

JUDITH FLUX

verzorgt als onderwijsadviseur trainingen in het basisonderwijs en is redactielid van JSW.

MATERIALEN	ACTIEF LEREN LEZEN	ATLANTIS START	LIJN 3	VEILIG LEREN LEZEN ZOEM
Leesboek	3 per jaar, 1 pagina per dag	1 bronnenboek per thema	1 per thema	1 per thema/anker
Extra automatiseren lezen	Extra lesboek	Leesoefenboek voor lezers van alle niveaus	Rijtesboek	Veilig en vloeiend (woorden en leesteksten)
Werkboek Lezen	3 werkboeken bij begrijpend lezen	Geïntegreerd in 3 werkboeken per thema	1 per thema	1 per thema/anker
Werkboek Spelling	3 per jaar, vanaf lesweek 6	Geïntegreerd in 3 werkboeken per thema	1 per 4 thema's	1 per thema/anker
Differentiatie	Lesboek voor extra ondersteuning en doeboek voor extra uitdaging	Geïntegreerd, plus een leesoefenboek	- Aparte leerlijn voor ***lezers (in al het materiaal) - Instructie-op-maatlessen voor extra ondersteuning	- Snuffelmateriaal en -opdrachten (werkboek, Veilig en vloeiend, leesboek en leerlingssoftware)
Schrijven	Suggestie: <i>Aan boord</i>	- Geïntegreerd in 3 werkboeken per thema - Apart cijferschrijf-werkboek	Los werkboek m.b.v. <i>Klinkers</i>	Los werkboek m.b.v. <i>Pennenstreken</i>
Woordenschat	- Woordenschatboek met voorleesverhaal - Woordenschatbox	Geïntegreerd in 3 werkboeken per thema	Geïntegreerd in het WO-onderwijs per thema	Geïntegreerd in het WO-onderwijs per thema/anker
Extra lezen	Boekenkist met 150 boeken	(Voor)leesboekenpakket per blok (Leesstart) - Hoeken en groepen - Leesoefenboek	- Circuitboxen (samenleesteksten en lees spellen) voor op oefendagen - Serie met 100 extra boeken - Extra leesteksten in thema 5 t/m 8	- Speelleeset Kimversie (in te zetten met kleine aanpassingen) - Leesspellen via de leerkrachtsoftware - Boekenserie met 138 extra boeken - Mini-loco per thema/anker
Taal/WO		- Geïntegreerd in 3 werkboeken per thema - Hoeken en groepen	- Prentenboek per thema - Hoekenwerk - Wereldsnack (filmpjes) per thema	- Prentenboek per thema/anker - Infokaarten vanaf thema/anker 3 - Code D
Overige materialen	- Boekenpraat (kaartspel) - Digitaal zomer- en winterboek	- Magnetische letterdoos met letterblokjes (alfabet) en fiches - Letterfilmpjes en leerliedjes	- Magnetische letterdoos - Hakkaarten - Letterfilmpjes - Opdrachtenkaarten bij het eigen leesboek voor zeer sterke lezers	- Magnetische letterdoos, klanken gesorteerd - Klankenzoeker - Letterfilmpjes - Woordkaarten - Klanklettersteun
Software leerlingen	Er is een app beschikbaar voor op school en thuis	Nog in ontwikkeling	Voor op school	Voor zowel op school als thuis
Voor de leerkracht/in de klas	- Handleiding - Letterkaarten - Digibord-software	- Handleiding - Bewegend leeractiviteiten - Leerliedjes - Observatieformulieren voor leesbegeleiding - Digibord-software	- Handleiding - Wandkaarten (letter) - Klankenbord - Kijklijsten met observaties - Planbord-magneten - Bewegend leeractiviteiten - Digibord-software	- Handleiding - Routinekaarten - Wegwijzers - Wandplaten (letter, dubbel) - Klankletterbord - Energizers - Digibord-software